

Гражданско участие и граждански бюджет

Резултати от фокус-групови дискусии

Юли 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	3
ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЯ.....	3
ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.....	3
ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ.....	4
Гражданска активност.....	5
Чува ли администрацията гласа на гражданите?	6
Какво може да мотивира гражданите да участват:	7
ГРАЖДАНСКИ БЮДЖЕТ	7
Общи впечатления на участниците от идеята за граждански бюджет	7
Силни страни, предимства и възможности на гражданския бюджет	8
Слаби страни.....	9
Рискове пред успешната реализация:	9
Работен модел "за идеята"?.....	10
ПРИЛОЖЕНИЕ: ВЪПРОСИ, ПОСТАВЕНИ ВЪВ ФОКУС ГРУПИТЕ.....	12

Гражданско участие и граждански бюджет

Анализ на фокус-групови дискусии, юли 2020

УВОД

Проучването е част от проекта *Граждански бюджет за София*, финансиран от Фонд Активни граждани България по ФМ на ЕИП 2014 – 2021 и реализиран от Фондация Спаси България. *Граждански бюджет за София* цели въвеждането на граждански бюджет в столицата.

“Граждански бюджет” или “бюджет с участието на гражданите” е демократичен механизъм, чрез който част от бюджета на града се изразходва изцяло по решение на гражданите. Те предлагат и гласуват за идеи и проекти, а общината ги реализира. Гражданските бюджети по света имат 30-годишна история и се прилагат в над 6000 града и множество по-малки общини. Европейски столици като Прага, Париж, Варшава и Мадрид имат граждански бюджети.

ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЯ

Качествената част на проучването цели да установи нагласите и гледищата на три ключови целеви групи (представители на администрацията, неправителствени организации и граждани) по отношение на сегашното състояние на гражданското участие, и, най-вече, по отношение на процеса за въвеждане и прилагане на граждански бюджет в Столична община. За целта в периода 28-30 юли 2020 са проведени 3 фокус-групи, по една с представители на всяка от целевите групи.

За фокус групата с администрацията бяха идентифицирани и поканени 27 представители на местната и държавна администрации, които заемат позиции свързани с темата, от които присъстваха шест. За фокус групата с неправителствения сектор бяха идентифицирани и поканени 19 представителя от разнообразни организации, от които присъстваха десет. За фокус групата с гражданите беше разпространена форма за записване в социалните мрежи, която попълниха 27 души. Всички записани бяха поканени за участие, от които успяха да присъстват седем.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- Гражданската активност се оценява като ниска и в трите групи. Интересен нюанс в групата с представители на администрацията: според тях активността се засилва през последните години.
- В дискусиите се отчита общото недоверие към институциите, както и конкретно към общината. Това създава нагласата, че участието на гражданите е формално и решенията вече са взети без тях; вкл. като пример формалното провеждане на обществени обсъждания.
- Гражданите могат да бъдат мотивирани за участие от следните фактори:

- Въвличане в дейности, които ги засягат пряко
- Чрез личен пример за гражданска активност
- Усещането, че гласът им има значение и виждане на резултат от участието им
- Получаване на обратна връзка от институциите
- Качество на съдържанието - ясно и структурирано представяне (при обсъждания и консултации); представяне на информацията на ясен и разбираем език
- Гражданският бюджет е нова идея, или не се познава изобщо, или отделни участници знаят за него, без да са навлизали в детайли. Идеята се харесва на всички, интересна е и дава нови възможности.
- Основните посочени предимства на гражданския бюджет са:
  - **Директното участие на "обикновения човек" и ангажирането на гражданите**
  - **Прозрачността**
  - **Богатството на идеи**
  - **Възможността за възстановяване на доверието в институциите**
- Основните слаби страни са:
  - Неяснотата как ще бъде структуриран моделът
  - Липса на механизъм гражданите да санкционират общината, ако проектите не са били изпълнени качествено
  - Не е ясно как ще бъдат обхванати гражданите
  - Съмнение в капацитета на общината да управлява такъв процес в сегашното си състояние.
- Основните рискове при евентуално въвеждане са:
  - Недоверието в институциите, което може да доведе до недоверие в модела
  - Участие на "малки и шумни" групи от граждани
  - Ако в прилагането на бюджета липсва прозрачност на който и да е етап, процесът може да се окаже дискредитиран
  - "Естествено" постепенно отмиране на интереса към гражданския бюджет
  - Проектът граждански бюджет да не се превърне в общински, каквито са програмите "Европа" и програма "Култура" например.

Препоръки

- При застъпване за и въвеждане на гражданския бюджет той да бъде подкрепен от широка платформа от граждани, НПО и др. заинтересовани страни
- Напълно прозрачна работа по подготвянето на въвеждането на гражданския бюджет - прозрачността следва да бъде основен принцип
- Кампанията да акцентира на трите ключови предимства - директно участие на гражданите, пълна прозрачност и възможност за реализиране на многообразни идеи - както и на идеята, че гласът на гражданите има значение
- Процесът следва да бъде максимално отворен към всички групи граждани

ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

Гражданска активност

Според гражданите, гражданското участие е ниско - и като усещане, и като опит:

"Много ниско е участието... ниско е, цялото ми семейство не се занимава или участва в инициативи, като цяло инициативите не са на преден план за много хора... 10 на 1000 са активни, изследвали сме го." (ФГ Граждани).

Тезата се подкрепя от представителите на НПО, според които гражданското участие у нас е ниско: *"Гражданската активност е изключително ниска в цяла България, малко по-висока е в София"* (ФГ НПО), като се поставя темата за **формалното включване на гражданите от страна на институциите:**

"Не са популярни точните механизми, по които се взимат решенията в общината... при комуникиране на обсъждане на бюджет и публични дискусии - има едно проформа организиране на подобни събития... Когато ходите на обществени обсъждания, нямате ли усещането, че всичко е предварително решено и че просто сте там, защото така повелява законът?" (ФГ НПО).

Според НПО самите граждани се включват по-скоро когато нещо ги засяга съвсем пряко:

"От страна на гражданите - те самите, ако не се случва в техния квартал и буквално до техния апартамент, може би няма да се включат. Защото съм го виждала на практика. Може би вече има повече хора, които желаят да се включат, но още ги няма тези установени процеси." (ФГ НПО).

Това кореспондира с мнението, изказано в дискусиата с граждани, че **личният пример е най-важен**, и този, който се занимава с граждански инициативи, трябва да жертва от своето време и ресурси за тези каузи: *"...има нужда от някой да повлича крак... личният пример е най-добрият начин да се присъединят други хора... или правиш нещо, и отделяш от собственото си време и собствените си пари, и се разделяш с някакви неща, за да ги дадеш на всички останали, или не го правиш." (ФГ Граждани)*

На този фон има представители на администрацията, които забелязват увеличаване на включването, интереса и осведомеността на гражданите:

"С годините става все по-засилен интереса. Гражданите стават все по-осведомени; разликата е много голяма, примерно като паралел 5-10 години назад в момента гражданите, гражданското общество като цяло е много по-будно, осведомено и запознато. Като цяло със своите права, задължения, от кой какво зависи като институции." (ФГ Администрация).

Засилената активност се обяснява с осведомеността на хората, с публичността на документите и решенията и с възможностите за обществени обсъждания. В същата дискусия обаче се отбелязва, че участието е сравнително ограничено като механизми (жалби, сигнали) и е по-скоро реактивно, отколкото конструктивно:

"Измерението участие чрез сигнали и жалби - да. Къде е обаче това отворено управление, където гражданите участват конструктивно в оперативната част на правенето на политики, в дискусиите, адекватни ли са там?" (ФГ Администрация).

Въз основа на това може да се допусне, че администрацията **има сравнително ограничена гледна точка по отношение на гражданското участие**. Напр. благодарение на новите комуникационни системи в реално време администрацията може веднага да види дадена жалба и това да създаде впечатлението, че активността се увеличава; въпреки това обективно погледнато, гражданската активност си остава сравнително ниска.

Според представителите на администрацията, като форма за включване на гражданите най-ефективни са обществените обсъждания: *Най-ефективни са обществените обсъждания. Тогава има възможност всеки един да изрази, по-голям кръг от хора да изразят, и дори някой да не е разбрал дадена тема, да може да получи информация по касаещите го въпроси"* (ФГ Администрация).

Според гражданите и представителите на НПО обаче на практика обсъжданията често са формални и създават усещането, че решението е взето независимо от гласа на гражданите; освен това са неудобни за гражданите - често се организират в работно време:

"Обществените обсъждания са изключително формални, нека не се заблуждаваме и най-вероятно хората от квартала разбират, когато вече е прекалено късно. Хората нямат усещането, че, появявайки се на обществено обсъждане, ще постигнат някаква промяна. И честно да ви кажа, аз ги разбирам." (ФГ НПО).

Ключово за успешното въвличане на гражданите е говоренето на прост и ясен език, и доброто обясняване на темата, за която става дума:

"Когато не е добре обяснена политиката, когато не е обяснен проекта, тогава гражданското участие е изхабена енергия, която просто отива, не бих казал в канала, защото всяко гражданско участие има смисъл, дори и от провалено обществено обсъждане има смисъл, т.е. това е много важно." (ФГ НПО)

Чува ли администрацията гласа на гражданите?

Според самите граждани гласът им се чува трудно, освен ако не "се размърдиш". Недоверието в общината води до усещането, че хората там "по-скоро искат да не ти свършат работа, а не да ти свършат" (ФГ Граждани). В дискусиата с администрацията се появява нагласата, че гражданите често не са достатъчно компетентни и не познават контекста на дадени решения, затова и предложенията им често не са релевантни:

"Не винаги решенията на гражданите са най-правилните, защото в доста голяма част от случаите става дума за експертност, примерно вие искате да ви се асфалтира улицата пред вас, но нямате представа отдолу каква инфраструктура има, регулацията на

улицата каква е, какво следва - напр. плановете на Софийска вода за разкопаване след една седмица. Администрацията може да помогне с обяснения, с отговори." (ФГ Администрация)

Какво може да мотивира гражданите да участват:

- **Минимум увереност, че гласът им има значение**
- **Обратната връзка** - когато отправиш предложение към общината, мнението ти да е зачетено / отчетено и да получи адекватен отговор
- **Минимум доверие в институциите и хората в тях:** "*Чувството да знаят, че този който формално заема длъжността, наистина зависи от него, а не зависи от някой друг, който го контролира... ние не вярваме на администрацията по ред причини, но и администрацията не прави стъпки, за да потвърди, че гласът ни може да бъде чул. През всичките години на прехода имаме потвърждение на това, че гласът ни НЯМА значение, независимо от експертизата, партньорствата и всичко, което сме хвърлили като усилия, то просто е ирелевантно за хората, които взимат решение."* (ФГ НПО)
- **Видим положителен резултат от участието им:** "*Въпросът е решението, което последва или мярката, която се вземе, дали отразява твоето мнение и дали виждаш връзката между двете "* (ФГ Администрация); "*Защото когато да, ти знаеш, че гласът ти има значение, си по-активен, и когато виждаш, че то се материализира в нещо, това се супер много те активизира"* (ФГ НПО)
- **Качество на съдържанието (при обсъжданията):** *Многото консултиране е безсмислено, мащабното консултиране е безсмислено, по-скоро качеството на съдържанието, структурирането на консултацията. Не винаги има възможност на ранен етап, когато се разглеждат алтернативи да се прави и обсъждането, а има вече някакъв вид на решение, да се представи на гражданите, които участват в консултацията какви са били алтернативите, защо е избран този вариант.* (ФГ Администрация)

ГРАЖДАНСКИ БЮДЖЕТ

И в трите дискусии гражданският бюджет е много слабо познат като понятие. Чували са го конкретни участници - или от интерес преди самите дискусии, или ако са попадали на понятието по работа. Тези, които са чували за понятието дават сбити и точни дефиниции. Гражданите го дефинират като: "*Пари от нашите данъци, които хората решават как да похарчат.*"; според администрацията това е: "*Бюджет, който ще бъде разпределен чрез граждански проекти.*"

Общи впечатления на участниците от идеята за граждански бюджет

Първите впечатления основно акцентират на факта, че е достатъчно гражданинът да прояви активност, за да получи решаващ глас при харчене на част от общинските средства:

"Виждам една добра практика на поощряване на взаимодействието на общината с директното участие на гражданите." (ФГ НПО)

„Тази идея ми харесва, защото демократизира взимането на решение и позволява действително гражданите да кажат "Ето това е най-важното." (ФГ НПО)

„Направи ми впечатление ангажираността на гражданите. И готовност за изслушване от страна на институциите.“ (ФГ Граждани)

В дискусиите с представители на НПО и на администрацията се отбелязва, че и в момента бюджетът е "граждански", защото гражданите са оторизирали общинските съветници да решават и процесът на разходване е прозрачен. По този начин се подминава същината на гражданския бюджет - **директното участие** на гражданите във взимането на **конкретни решения**.

Силни страни, предимства и възможности на гражданския бюджет

Основните предимства на гражданския бюджет според дискусиите са:

- **Директното участие на "обикновения човек" и ангажирането на гражданите**
- **Прозрачността**
- **Богатството на идеи**
- **Възможността за възстановяване на доверието в институциите**

Гражданският бюджет се описва и като "един от най-демократичните подходи, които могат да се наблюдават в общуването местна власт-граждани" (ФГ Граждани); подходът има капацитет да въвлече гражданите: "Положителното е, че все пак това ще активизира гражданите и те ще видят как се случва реалният процес, ще бъдат образовани в демократичния процес" (ФГ НПО).

Специално във фокус-групата с представители на НПО се открояват три равнища на добавена стойност на процеса на гражданския бюджет, близки с основните посочени предимства:

- Повишаването на участието на гражданите и чувателността към тях
- Общината събира множество идеи за проектни предложения и получава "безплатен рисърч" къде са проблемите
- Общината се учи да бъде прозрачна и да гарантира максимално прозрачни механизми през това как се разходват тия средства и как се изпълняват проектите.

Освен изброените, от страна на администрацията се посочва, че такъв прозрачен процес може да помогне на гражданите да разберат, че не е реалистично да бъдат осъществени всички техни проекти:

"За мен големият плюс е хората да видят, че не всичко може да се реализира. И когато съпоставиш ако щеш 500 проекта на гражданите в един квартал и стане ясно, че за тези 500 проекта има едни колко си пари, може би по-лесно гражданите ще визуализират, че за тия пари могат да се направят и на брой проекти и това е за тази година. Бюджетът не е безкраен." (ФГ Администрация)

Слаби страни

Донякъде като слаба страна на гражданския бюджет може да се приеме съществуващата на този етап неяснота за това как конкретно ще бъде приложена идеята. Във всички дискусии се виждат възможности за много различни комбинации как да се осъществи бюджетът, което обърква. Участниците трудно могат да си представят завършен модел на гражданския бюджет - поради което изобщо им е трудно да си го представят.

Други характеристики, които могат да се отчетат като слаби страни на гражданския бюджет, са:

- Гражданите нямат механизъм за санкция към общината; следователно не знаят какво ще правят, ако проектът им не е бил изпълнен, или е бил изпълнен зле.
- Според представителите на администрацията общината няма капацитет да реализира и управлява такъв процес и би било нужно създаването на допълнително звено.
- Не е ясно как ще бъде осигурен равен достъп на всички граждани до включване в процеса. Възможно е малки, но шумни групи от граждани да се окажат неправомерно облагодетелствани.

Рискове пред успешната реализация:

- Фонов риск пред въвеждането на модела е подкопаното доверие в институциите, което е предпоставка и за недоверие, че идеята ще проработи: *"В момента не може да действа такъв модел. Няма как да се случи в момента. Презумпцията, че това управление краде, убедеността - хората ще решат, че има някаква схема. Хората няма да се доверят на това. Те все още не са ни пуснали на масата достатъчно стабилно."* (ФГ Граждани)
- Ситуацията "малкото да решават проблемите на множеството" - да се включат и на практика да обсебят проекта малък брой (и шумни) граждани, които бездруго познават механизмите и работят с общината. За намаляване на този риск може да помогне активна кампания от страна на СО.
- На етапът, когато общината ще "отсява" проектите според тяхната изпълнимост, трябва да бъде осигурено максимална прозрачност - съмненията за опорочаване естествено се фокусират тук.
- Общината да не изпълнява съвместно проекти, които е приела на думи, но по някакви причини не иска да осъществи.
- Замиране на инициативността: *"В началото може да има засилена инициатива и постепенно нещата ще започнат да отмират."* (ФГ Администрация). Отново прозрачността може да компенсира в голяма степен този риск - напр. хората с отхвърлени проекти да имат яснота защо не са одобрени; от друга страна, да има общински служители, които да могат да обяснят на гражданите как да подобрят проектите си.
- Следва да се внимава гражданският бюджет да не "приспи" вниманието на гражданите по отношение разходването на целия общински бюджет.

- Да се работи целенасочено против възможността гражданският бюджет да се превърне в общински и да стане нова програма "Европа" или програма "Култура".

Работен модел "за идеята"?

В тази част се обобщават основните идеи, възникнали в дискусиите, които са по-скоро отправни точки, отколкото конкретни предложения, тъй като за респондентите и от трите дискусии гражданският бюджет е непознат инструмент и те си дават сметка, че вариациите в модела могат да бъдат много, което се изразява най-ясно в цитат от дискусиата с НПО:

"То всъщност има толкова много комбинации и възможности, по които може да се случи, че някои неща със сигурност биха работили, други не биха, стига да му дадем шанс. Може да се приложи наистина на ниво район, може да е за бюджета на целия град; може да се избират, имаш различни варианти на избиране на хора, които ще участват в работна група; може да са отворени проектни предложения и всеки да може да участва; в смисъл, че има стотици варианти и сигурно някъде там има такъв, който би бил приложим. Аз си го представям по-скоро пилотно, поне на някакво по-локално ниво, на ниво район, може би с малък бюджет, колкото да се тества самият механизъм." (ФГ НПО)

- **На първо място в модела трябва да бъде заложена прозрачността**, защото само така може да се очаква доверие в този конкретен модел, което да компенсира съществуващото дифузно недоверие в институциите - в степен, достатъчна, че да не попречи на гражданския бюджет да функционира: *"Такъв проект трябва да бъде много прозрачно заготвен от самото начало в София, много прозрачно. С дискусии, подобни на тази трябва да започне всичко. С широк обществен консенсус. Трябва да се говори, да се питат гражданите, да се обсъжда...Тези неща трябва да се правят прозрачно, когато има особено публични средства, това е най-големият проблем. Публични средства - печелят ги нашите хора, фирмите на Бойко, онази била на Фандъкова, тази на Здравков и не знам още кой. Докато това не изчезне, винаги ще има едно съмнение как са ни включили - като подаяние, или равноправно? Аз искам да ни включат равноправно. Ако включването на гражданите стане прозрачно и дискусийно, ще е чудесно, и може би няма никакви хора да имат едно наум постоянно, че тия искат нещо да ги прецакат.* (ФГ Граждани)
- **Процесът да бъде максимално отворен за всички групи граждани:** *"Един такъв бюджет трябва да бъде отворен към всички граждани на София и всеки трябва да има право да защити своята идея. Оттам нататък - каквото сабя покаже. Рамките трябва да са широко формулирани, така че да не създават напрежение и всеки да се чувства включен и с възможност да представи своята идея."* (ФГ НПО)
- **Евентуално да се мисли за разпределяне на ниво райони или по-ниско:** *Трябва да има децентрализация, всеки район да си прибира парите и да си преценява за какво да се харчи и тогава ще работи този механизъм... Ако питате мен, аз бих слязъл дори по-долу, защото като хванем например район Витоша той включва толкова*

разнопосочни квартали, че... това важи и за други райони. Да те касае тебе лично - бих слязъл на ниво квартали. (ФГ Администрация)

- **Предлага се и "смесен модел" - малки проекти по райони и по-големи на равнище СО:** *"Не е изключено да се мисли в посока смесен модел - сега напр. ако София трябва да има аква парк, няма как във всеки район да има аква парк. Напр. голямата част да е разделен по райони, но да има и част от гражданския бюджет, който да е за проект, който обслужва всички граждани на София." (ФГ Администрация)*
- **Гражданите следва да бъдат подпомагани за разписването на проектите си:** *"Моделът, в който някой асистира подготвянето на проекта е ок, но ако ние очакваме от граждани с идея да напишат проектно предложение, просто това е трудно." (ФГ НПО)*

В дискусиата с представители на НПО възникна дискусия за това за какво да (не) се разходва гражданският бюджет, като едната страна подкрепя идеята, че парите не трябва да се разходват за градоустройство и градска среда, тъй като проектите струват много пари, а бездруго са част от работата на общината; за другата страна такъв тип рестрикции противоречат на принципите на гражданския бюджет и ограничават гражданите, при все, че процесът би трябвало да гарантира свободата на избор. По-скоро надделява първата позиция.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ВЪПРОСИ, ПОСТАВЕНИ ВЪВ ФОКУС ГРУПИТЕ

Аз ще играя малко ролята на дявола тук, обаче, за какво ни е граждански бюджет? Бюджетът на цялата СО е граждански, съжالياвам, че го казвам... Каква би била функцията на нещо такова, при условие, че има един огромен бюджет, върху който ние нямаме контрол, искаме да имаме контрол върху една малка част от този бюджет? Легитимността къде е? (ФГ НПО)

Ако гражданинът предложи проекта и после общината го изпълнява, гражданинът как изобщо е наясно какво ще бъде необходимо за изпълняването му като деливъръбли, аутпути и как става? Не ми е ясно как аз пиша проект, а някой друг ми го изпълнява? (ФГ НПО)

И си мисля дали има такъв вариант още с обявяването на програмата общината да ограничи избора на теми, по които да се пишат проекти, като напр. градоустройството да е отпаднало от самото начало като избор, може ли да бъде така? (ФГ НПО)

Ама как да стане на район, чакайте малко сега, нали СО определя бюджета на един район, как точно да се случи това в София по друг начин? ... % от бюджета на съответния район. Ама как така? Как на Триадица ще им вземем 2% от бюджета на граждански бюджет, а на другите ще им дадем 100% чисто, как? (ФГ НПО)

И гражданите, които са го избрали, нямат никакъв реален механизъм да накажат общината за това, че не си е изпълнила качествено проекта. Те имат право само да го изберат. Така че какъв реален граждански контрол има върху изпълнението? (ФГ НПО)

По-добрият вариант е да давате парите на гражданите, които дават идеи. Но тогава не можете да реализирате политики. Ще реализирате малки локални проекти, което не изключва раждането на лидери, защото лидер никои не се е родил, всеки лидер е започнал отнякъде. Но какво ще очаквате от тия лидери впоследствие? (ФГ НПО)

Когато мислите за тази програма, вие трябва да мислите и за бъдещия импакт на програмата. Какво целите? Те ще се изпълнят тези малки проекти. Ще подобрят средата около тях. Ще дадете начален тласък на някакви лидери? Нататък какво искате да постигнете? Как виждате бъдещето на едно такова гражданско общество? Да засилите институционализирането на НПО? Да си останете само на ниво индивидуална активност и тия хора след това да се оправят сами с началния тласък, който са постигнали? (ФГ НПО)

Кои са гражданите? Колко са, каква е представителността? Дали са всички? Дали е пряко, или е представително, и какви въпроси те, тези проекти - малко ми е неясна тази конструкция в момента. С каква степен на задължителност за изпълнение са проектите, които те предлагат. Не си представям много-много тази част. (ФГ Администрация)

Тук все казваме "гражданите това казват, онова казват", добре, но кои са тези граждани? % от населението на съответния район? Малък % от гражданите на съответния район

решават въпроси, които засягат много повече граждани и по този начин не се достига достатъчно представителност. (ФГ Администрация)

На всеки един от етапите има много варианти. На един етап ако изберем едно, а на друг етап - друго, се получава различна комбинация, т.е. на никой от нас не ни е ясна дори една цяла картинка. На мен ми беше много интересно да чуя различните опции, но е факт, че за всеки от етапите трябва да се седне и да се реши кое е най-добре за София, и как се свързва със следващия етап - говорим от идея до реализиран проект и контрола след това. На всяка една от стъпките за мен е въпросително как и доколко въвличаш гражданите и каква част оставяш на общината и за мен е много интересно наистина - разковничето тук е технологично - как се случва това нещо, защото най-смислено би било наистина ако се използва някое по-модерно решение, което да позволи по-лесно включване на повече хора, дори с риск да останат някои маргинализирани групи встрани, но то така или иначе се случва. Въпросът е успееш ли останалата част - колкото повече, толкова по-добре и това само с някаква технология може да се случи. (ФГ Администрация)

Работна група, която да проучи възможностите?

Каква ще е целта на тази работна група? В момента нямаме точна и ясна цел. Дали ще бъде към квартал, дали ще бъде към район, дали ще бъде за цяла София - тази работна група каква ще ѝ е целта и дейността? Трябва да бъде ясна целта.

Може да влязат и хора от районни администрации? (ФГ Администрация)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на [Фонд Активни граждани България](#) по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация Спаси България и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**